

2009-02-25

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Ref: Ju2008/10132/EMA

Remissvar till betänkandet Försörjningskrav vid anhöriginvandring (SOU 2008:14)

SIOS har fått möjlighet att lämna yttrande över rubricerat betänkande och avger härmed följande synpunkter.

Utredningens förslag

Utredningen föreslår att ett försörjningskrav införs som villkor för anhöriginvandring. Kravet innebär att anknytningspersonen, dvs. den person som redan finns i Sverige, ska ha inkomster som är tillräckliga för att klara den egna försörjningen samt förfoga över en lämplig bostad för sig och för de familjemedlemmar som vill bosätta sig i Sverige. Inkomsterna ska, för den som är i arbetsför ålder, i princip komma från eget arbete; anställning eller företagande.

Försörjningskravet föreslås gälla för anknytningspersoner som är tredjelandsmedborgare eller statslösa. Försörjningskravet ska dock inte uppställas som villkor för anhöriginvandring till flyktingar, kvotflyktingar eller sådana skyddsbehövande i övrigt som har välgrundad fruktan att straffas med döden eller utsättas för tortyr eller som behöver skydd på grund av yttre eller inre väpnad konflikt. Försörjningskravet ska inte heller gälla om anknytningspersonen är ett barn. Ett generellt undantag från försörjningskravet görs vidare vid anhöriginvandring till den som vistas med permanent uppehållstillstånd i Sverige i minst fyra år. Undantag ska kunna göras om det finns synnerliga skäl. Utredningen föreslår inte något generellt undantag för barn, utan framhåller att bestämmelsen om barnens bästa i 1 kap 10§ utlänningslagen (2005:716), UtlL, kan innebära att omständigheter hänförliga till barnet inte behöver ha samma allvar och tyngd som krävs för en vuxen person.

Det främsta syftet med att införa ett försörjningskrav som villkor för anhöriginvandring är att främja integrationen, både för anknytningspersonen och för den anhörige. Utredningen framhåller att det finns uppenbara fördelar med att anhöriginvandringen är planerad på det sättet att det finns bostad när den anhörige anländer till landet. Den oplanerade anhöriginvandringen innebär stora påfrestningar för såväl samhälle som enskilda, i synnerhet för barn.

SIOS yttrande

Sammanfattning

SIOS anser att försörjningskravet vid anhöriginvandring är ett hinder för integration. Försörjningskravet bortser från strukturella förhållanden i det svenska samhället och lägger ansvaret på de nyanlända. SIOS uppfattning är att försörjningskravet vid anhöriginvandring går emot barnens bästa. SIOS anser vidare att det finns andra sätt att reda bot på bostadsproblematiken. Dessutom är utredningens förslag om kontroll och uppföljning av försörjningskravet inte tydliga. SIOS finner också att bestämmelser om statlig ersättning spelas ut av försörjningskravet.

Avslutningsvis citeras slutbetänkandet av Utredningen om uppehållstillstånd för familjeåterförening och för varaktigt bosatta tredjelandsmedborgare (SOU 2005:103), *Anhörigåterförening*. Utredningen slog fast i sammanfattningen (s 19): ”Vid en vägning för och emot ett försörjningskrav finner utredningen att ett försörjningskrav blir mycket svårt att förena såväl med de principer om generell välfärd som präglar det svenska samhället som med allmänna rättvise- och jämställdhetsprinciper.”

Försörjningskravet vid anhöriginvandring är ett hinder för integration. Försörjningskravet bortser från strukturella förhållanden i det svenska samhället och lägger ansvaret på de nyanlända.

SIOS anser inte att ett försörjningskrav som villkor för anhöriginvandring främjar integrationen. Tvärtom, kan försörjningskravet få ödesdigra konsekvenser för enskilda och samhälle. Försörjningskravet är tänkt som incitament för den enskilde att skaffa arbete och bostad så snart som möjligt. Vår erfarenhet visar att de allra flesta av de nyanlända inte behöver något incitament. De är redan motiverade och vill göra rätt för sig. Bristande incitament hos individerna är inte problemet. Problemet ligger snarare i strukturella förhållanden i det svenska samhället. Tillgång till bostad och arbete matchar inte varandra. På orten där det finns bostäder är det svårt att finna arbete. På storstadsregionerna är lättare att få arbete, men mycket svårare att få bostad.

Den bild som förmedlas både av uppdraget och av utredningen är att vem som helst kan få både arbete och bostad, vara man anstränger sig lite. Utredningen erkänner i förbigående att ”Bostadsmarknaden är särskilt begränsad för dem som inte har någon förankring på bostadsmarknaden eller referens från bostadsföretagen” (s 62), men den etniska diskrimineringen på både arbets- och bostadsmarknaden som förekommer tillmäts inte någon betydelse. Förutom att nyanlända riskerar att bli diskriminerade får de också vara skulden och känna att det är deras fel att de inte ordnar arbete och bostad för att återföreninga sig med sina anhöriga.

SIOS ställer sig samma frågor som Svenska Barnläkarföreningen ställer i bilaga 4 i utredningen (s 182) ”... Vilka effekter som kan uppstå när orsaken till familjesplittringen inte längre kan skyllas på den väpnade konflikten eller flykten utan beror på politiska beslut i det nya land där man skall rota sig och som man ska integreras i. Kan sådana beslut förbättra integrationen? Leder det till en mer positiv inställning till mottagarlandet? Ökar det, som man säger i direktiven, viljan och

förmågan att göra ansträngningar och uppoffringar för det nya landet? Minskar det känslan av utanförskap? Minskar det den känsla många invandrarungdomar i segregerade förorter i dag beskriver: det är ingen idé att anstränga sig. Oavsett hur bra betyg man får är det kört om man bryter, har mörkt hår eller mörk hudfärg, har fel efternamn och bor i fel bostadsområde.”

Försörjningskravet vid anhöriginvandring går emot barnens bästa

Utredningen gör tolkningen att principen om barnens bästa som fastställs i Barnkonventionen och som Sverige åtagit sig att följa och tillämpa är förenlig med försörjningskravet. Utredningen använder sig av framför allt två argument för detta. Utredningen menar att EU-stater tillämpar redan försörjningskravet (stater som även ratificerat Barnkonventionen) och därför används det som argument att det också är legitimt för Sverige att införa försörjningskravet. Utredningen redovisar dock inte någon utvärdering, konsekvenser eller diskussion som funnits i dessa stater om tillämpningen av försörjningskravet. Det gör att slutsatserna är mindre trovärdiga.

Det andra argumentet är att trångboddhet, olämplig bostad eller avsaknad av egen bostad skapar kaotiska miljöer för barnen som hindrar en snabbare anpassning i samhället. Detta visar sig enligt utredningen att barnen i dessa miljöer lågpresterar i skolan och att oro och sociala spänningar skapas på grund av detta.

Det som utredningen förbiser är att barnen *innan* de kommer till Sverige lever redan i kaotiska miljöer, långt värre än vad svenska förhållanden kan erbjuda. Om föräldrarna flyr från sina hemländer drabbas barnen också, både ekonomiskt och känslomässigt. De anledningar som gör att folk flyr från hemländerna är allvarliga och drabbar hela familjen, både de som flyr och de som stannar. Även om familjen stannar i ett tredje land kan de inte känna sig säkra och trygga. Om det finns många berättelser och erfarenheter som målar ett liv i osäkerhet, generellt knappa ekonomiska förhållanden och ovisshet.

Det bästa som kan hända barnen är en snabb återförening med sina föräldrar, oavsett förhållanden i övrigt. Undersökningar som citeras av Svenska barnläkarföreningen (bilaga 4 i utredningen) pekar på att barn är mycket känsliga i tidiga åldrar vid en separation från föräldrarna. Man kan räkna ut att om en förälder inte lyckas ordna bostad och arbete i fyra år kan det dröja ytterligare ett eller två år innan man kan ordna att barnen kommer till Sverige. 4-6 år är alldeles för lång tid för ett barn. Separationen från föräldrarna kan vara långt värre än ”kaotiska miljöer” i Sverige.

Argumentet om att trångboddhet och olämpliga boendemiljöer orsakar låg prestation i skolan är svårt att belägga. Sannolikt finns det flera samverkande faktorer som förklarar varför barnen har låg prestation varav boendemiljön kan vara en. Det kan handla om traumatiska erfarenheter, familjeförhållanden, genomgången skolgång i hemlandet, den svenska skolans undervisning och att det tar tid att lära sig svenska som andraspråk. Beroende på barnens ålder vid ankomst har forskare räknat fram att det tar mellan 3-8 år för barnen att nå infödd nivå i skolans läsåmnen (Tomas Collier 1987).

I en hearing som utredningen anordnade om ett försörjningskravs konsekvenser för barn lämnades synpunkter sammanfattade i 17 punkter. I ingen av dessa 17 punkter framgick att försörjningskravet var något positivt. De deltagande organisationerna var Barnombudsmannen, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, Migrationsverket, Södertälje kommun, rädda Barnen, Röda korset, sociala missionen, Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar, svenska Barnläkarföreningen, UNHCR och Unicef.

Det finns andra sätt att reda bot på bostadsproblematiken

Kommunerna har en huvudroll att spela när det gäller asylsökandes och nyanländas bosättning i orter där det finns gott om bostäder och för att skapa goda förutsättningar för integration i samhället. Bristande samarbete mellan kommuner är en strukturell faktor som har stor betydelse i sammanhanget. Staten borde på olika främja att sådant samarbete kommer till stånd. Goda exempel finns. I Dagens samhälle nr 6/2009 redovisas ett samarbete mellan kommunerna Södertälje och Mora som visar att nyanlända och asylsökande är beredda att flytta till andra orter. Det gäller dock att skapa förutsättningar för att många från samma grupp flyttar, så att man kan återge den trygghet som människor känner till varandra under den första tiden i det nya landet.

Utredningens förslag om kontroll och uppföljning av försörjningskravet är inte tydliga

I kapitel 5.1 menar utredningen att för att uppfylla försörjningskravet måste anknytningspersonen ha *regelbundna* försörjningsmedel. I kapitel 7.1 förklarar man att försörjningsförmågan endast ska prövas vid ansökningstillfället. På s. 94 uppges att ”Anknytningspersonen ska ha integrerats i samhället på ett sådant sätt att han eller hon kan försörja sig själv mera *varaktigt* (vår kursiv). Det finns alltså ingen tydlighet i vad som menas med de krav förknippade med försörjningskravet.

Bestämmelser om statlig ersättning spelas ut av försörjningskravet

Det finns en annan problematik som utredningen inte tagit hänsyn till. Nuvarande bestämmelser anger att kommunerna får statlig ersättning om anhöriga kommer inom en period av två år från och med att anknytningspersonen fått uppehållstillstånd. Om försörjningskrav vid anhöriginvandring införs kan det dröja fram till 4-6 år innan anhöriga till anknytningspersonen kan komma till Sverige. Det innebär att mottagande kommun inte får statlig ersättning för dessa anhöriga, utan de kommer att belasta kommunens budget. Det är ytterligare en omständighet som försvarar integrationen av de nyanlända.

Avslutningsvis vill vi citera slutbetänkandet av Utredningen om uppehållstillstånd för familjeåterförening och för varaktigt bosatta tredjelandsmedborgare (SOU 2005:103), *Anhörigåterförening*. Utredningen slog fast i sammanfattningen (s 19):

”Vid en vägning för och emot ett försörjningskrav finner utredningen att ett försörjningskrav blir mycket svårt att förena såväl med de principer om generell välfärd som präglar det svenska samhället som med allmänna rättvise- och jämställdhetsprinciper.”

SIOS styrelse

Bijan Shafiei
Ordförande

Juliette Haddad
Ansvarig styrelseledamot
Föredragande

Julio Fuentes
Verksamhetssekreterare
Föredragande